

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: НОВІ ВИМІРИ, ЗАГРОЗИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ

ЗАХАРЧУК Наталія Миколаївна

здобувач кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-5486-3635>

У статті досліджено еволюцію підходів до розуміння сутності економічної безпеки підприємства (у контексті трансформаційних змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Показано, що на ранніх етапах розвитку (1990-2000 рр.) домінував захисний підхід, зосереджений на матеріальних ресурсах і фізичному захисті. У 2000-2010 рр. відбувся перехід до ресурсно-функціонального підходу, який акцентував увагу на ефективності використання внутрішніх ресурсів. Період 2010-2020 рр. позначився утвердженням системного ризико-орієнтованого підходу, в межах якого економічна безпека підприємства розглядається як комплексне управління ризиками в усіх сферах діяльності підприємства. З 2020 р. фокус зміщується до адаптивно-інноваційного підходу, що передбачає інтеграцію цифрових технологій, гнучкого управління, прогнозування та використання інструментів штучного інтелекту. Розкрито сутність сучасного розуміння поняття «економічна безпека підприємства» як комплексної характеристики стану захищеності, стабільності та здатності до адаптації і розвитку, що забезпечується за рахунок використання інноваційних управлінських та технологічних рішень.

Визначено етапи становлення системи економічної безпеки підприємства і виявлено її поступовий розвиток – від реактивної моделі до інтегрованої стратегічної системи. Проаналізовано трактування системи економічної безпеки підприємства у часовому аспекті, представлено її еволюцію в таблицях, узагальнено ключові характеристики кожного етапу. Обґрунтовано доцільність використання адаптивно-інноваційної моделі в умовах цифровізації та глобальних викликів. Зроблено висновок, що сучасна система економічної безпеки підприємства має ґрунтуватися на принципах антиципативного управління, цифрової трансформації та інтегрованого підходу до управління ризиками. Запропоновано власне бачення актуалізованого визначення економічної безпеки підприємства та системи економічної безпеки підприємства з урахуванням нових викликів та технологічних змін.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, система економічної безпеки, адаптивність, стратегічна стійкість, інновації.

ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE IN THE DIGITAL AGE: NEW DIMENSIONS, THREATS AND MANAGEMENT APPROACHES

ZAKHARCHUK Nataliia

Khmelnitskyi National University

The article examines the evolution of approaches to understanding the essence of the economic security of an enterprise (in the context of transformational changes in the external and internal environment). It is shown that in the early stages of development (1990-2000) a protective approach focused on material resources and physical protection dominated. In 2000-2010, there was a transition to a resource-functional approach, which focused on the efficiency of using internal resources. The period 2010-2020 was marked by the establishment of a systemic risk-oriented approach, within which the economic security of an enterprise is considered as a comprehensive risk management in all areas of the enterprise's activity. Since 2020, the focus has shifted to an adaptive-innovative approach, which involves the integration of digital technologies, flexible management, forecasting and the use of artificial intelligence tools. The essence of the modern understanding of the concept of "economic security of an enterprise" as a comprehensive characteristic of the state of security, stability and ability to adaptation and development, which is ensured by the use of innovative management and technological solutions.

The stages of the formation of the economic security system of the enterprise are determined and its gradual development is revealed - from a reactive model to an integrated strategic system. The interpretation of the economic security system of the enterprise in the time aspect is analyzed, its evolution is presented in tables, and the key characteristics of each stage are summarized. The feasibility of using an adaptive-innovative model in the conditions of digitalization and global challenges is substantiated. It is concluded that the modern economic security system of the enterprise should be based on the principles of anticipatory management, digital transformation and an integrated approach to risk management. The author proposes his own vision of an updated definition of economic security of the enterprise and the economic security system of the enterprise, taking into account new challenges and technological changes.

Key words: economic security of the enterprise, economic security system, adaptability, strategic stability, innovation.

ЗАХАРЧУК, Н. (2024). ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: НОВІ ВИМІРИ, ЗАГРОЗИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ. *Development Service Industry Management*, (3), 308–313.
[HTTPS://DOI.ORG/10.31891/DSIM-2024-7\(47\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(47))

ZAKHARCHUK, N. (2024). ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE IN THE DIGITAL AGE: NEW DIMENSIONS, THREATS AND MANAGEMENT APPROACHES. *Development Service Industry Management*, (3), 308–313.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7\(47\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-7(47))

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному економічному середовищі, що характеризується високим рівнем невизначеності, кризових викликів та глобальних трансформацій, питання забезпечення економічної безпеки підприємства набуває особливої актуальності. Зміна характеру загроз – від традиційних фінансових до комплексних кібернетичних, екологічних, інформаційних та репутаційних – вимагає перегляду усталених підходів до розуміння сутності економічної безпеки підприємства та її інституційного забезпечення [22-23]. В умовах змін, особливою значення для підприємств набувають гнучкість та адаптивність управлінських систем, спроможність прогнозувати загрози та ризики, формувати захисні механізми, що спрямовані не лише на оперативну реакцію, а й на випереджальні дії.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика економічної безпеки підприємств в умовах сучасних викликів знайшла широке відображення в наукових працях українських та зарубіжних дослідників. Сутність поняття «економічна безпека підприємства», її складові та напрями реалізації досліджувалися у працях таких авторів, як Власюк В., Васильців Т., Гавловська Н., Дацків Р., Козаченко Г., Мігус І., Рудніченко Є. та інші. Водночас у науковій літературі недостатньо опрацьованими залишаються питання побудови діалектичної моделі адаптації СЕБП до нестабільних умов, а також алгоритмізації процесів трансформації загроз у можливості з урахуванням сучасної цифрової парадигми.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою цієї статті є систематизація підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства, аналіз трансформації її системного забезпечення у часовому вимірі, а також обґрунтування сучасної парадигми формування СЕБП з урахуванням цифровізації, ризик-менеджменту та антисипативного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Підходи до розуміння сутності економічної безпеки підприємства змінювалися під впливом трансформаційних процесів. Раніше при визначенні поняття «економічна безпека» автори акцентували увагу на фінансовому аспекті та захисті матеріальних ресурсів, на даний момент акцент зміщено, зокрема воно охоплює широкий спектр факторів та складових, і ґрунтується на комплексному підході. Для з'ясування зміни у підходах щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства» варто розглянути їх із урахуванням часового виміру. Сутність поняття «економічна безпека підприємства» представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Сутність поняття «економічна безпека підприємства»		
Рік, автор, джерело		Визначення
1		2
1990–2000 рр.		
1998	Ковальов Д., Сухорукова Т. [13, с. 48]	«захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності»
1999	Барановський О. [2, с. 11]	«комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарюючих суб'єктів за умов ринкової економіки, що захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів»
2000–2010 рр.		
2001	Покропивний С. (ред.) [9, с.334]	«певний стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки та устаткування) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування, динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішніх і зовнішніх негативних впливів (загроз)»
2003	Федоренко Р. [21, с. 224]	«сукупний динамічний стан підприємства, який дозволяє формувати та здійснювати власну стратегію розвитку»
2004	Дацків Р. [6, с. 144]	«такий стан економічного розвитку суб'єкта господарювання (особи, держави, організації і т.д.), який забезпечує йому гармонійний розвиток і ефективне використання шансів і усунення загроз оточуючого середовища»
2006	Горячева К. [5, с. 5]	«стан економіки підприємства (економічної системи), який можна характеризувати збалансованістю і стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, її здатністю забезпечувати на основі власних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток»
2008	Власюк В. [4]	«стан найбільш ефективного використання ресурсів для нейтралізації загроз і забезпечення стабільності в сучасності та майбутньому»
2010–2020 рр.		
2010	Дикань В., Назаренко І. [7, с. 72]	«стан захищеності діяльності підприємства від всіх видів загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх; стан, при якому забезпечується стабільне функціонування і прогресивний розвиток підприємства, досягається шляхом максимального ефективного використання наявних ресурсів і швидкої адаптації до умов середовища, що змінюється»
2012	Васильців Т. [3, с. 74]	«це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності»

1		2
2019	Притис В., Гавловська Н., Рудніченко С. [19, с. 25]	«стан захищеності усіх сфер, напрямів діяльності та інтересів суб'єктів господарювання від реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків»
2020 р. – до теперішнього часу		
2022	Заячківська О. [10, с. 22]	«це стан, при якому ресурси підприємства використовуються найбільш ефективно для запобігання загрозам і забезпечення поточної й перспективної ефективності підприємства»
2023	Асамоах-Черемех Д., Рудніченко С. [1, с. 50]	«комплексна характеристика, що відображає стан, який сприяє стабільному й максимально ефективному його функціонуванню й розвитку, підвищенню конкурентоспроможності, характеризується захищеністю, й допомагає зменшити негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз на потенціал підприємства в умовах глобальних викликів та забезпечує досягнення стратегічних цілей бізнесу»

*систематизовано автором на підставі опрацювання літературних джерел

На початковому етапі (1990–2000 рр.) автори під поняттям «економічна безпека» мали на увазі захист підприємства від загроз / негативних ринкових процесів тощо, тобто домінував захисний підхід. З 2000 р. по 2010 р. переважав ресурсно-функціональний підхід, в межах якого поняття «економічна безпека підприємства» трактували, як стабільність (стабільний стан) у капіталі, ресурсах, персоналі тощо. Протягом 2010–2020 рр. при дослідженні поняття «економічна безпека» автори концентрували увагу на комплексному управлінні ризиками з урахуванням зовнішніх та внутрішніх загроз середовища функціонування. З 2020 р. до теперішнього періоду акцент зміщено на здатність підприємства гнучко реагувати на зміни та, за потреби, адаптуватися до них, впроваджувати інноваційні підходи та діяти проактивно в нестабільних умовах функціонування.

Даний момент розвитку економічної системи є вихідною точкою нової ери трансформації управлінських підходів, оскільки штучний інтелект (ШІ) буде відігравати провідну роль у майбутньому. Впровадження ШІ стає не просто інновацією для підприємств, а необхідною умовою для виживання, збереження конкурентоспроможності та наявності перспектив розвитку. Інтеграція ШІ у систему економічної безпеки підприємства (СЕБП) відкриє нові можливості для підприємств щодо аналізу ризиків, формування сценаріїв, моделювання, реалізації проактивного управління, прийняття обґрунтованих управлінських рішень тощо. У такому контексті економічна безпека та її забезпечення набуває нових якостей, і потребує врахування сучасної парадигми управління та цифрової трансформації бізнесу. Вищенаведене потребує урахування при визначенні поняття «економічна безпека підприємства». Отже, під поняттям «економічна безпека підприємства» варто розуміти комплексну характеристику стану захищеності та інтегрованої здатності підприємства своєчасно виявляти та протидіяти загрозам і ризикам, забезпечувати стабільне та ефективне функціонування, динамічний розвиток, адаптацію до змін зовнішнього і внутрішнього середовища, використовуючи інноваційні технології, цифрові рішення та інструменти штучного інтелекту з метою досягнення цілей бізнесу та забезпечення стратегічного зростання.

Зважаючи на еволюцію сутності поняття «економічна безпека підприємства», варто розглянути у часовому вимірі поняття «система економічної безпеки підприємства», а також, дослідити підходи щодо його розуміння та окреслити особливості формування СЕБП у різні періоди. Трактують сутності поняття «система економічної безпеки підприємства» представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Сутність поняття «система економічної безпеки підприємства»*

Рік, автор, джерело		Визначення
1		2
2000–2010 рр.		
2005	Камлик М. [12]	«комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціальними органами, службами, підрозділами суб'єкта господарювання та спрямовані на захист життєво важливих інтересів особистості, підприємства та держави від протиправних дій з боку реальних або потенційних фізичних чи юридичних осіб, що можуть призвести до істотних економічних збитків та відсутності економічного зростання в майбутньому»
2006	Пономаренко А. [17, с. 25]	«це сукупність об'єкта, засобів захисту, нормативної бази та організаційних структур її здійснення»
2008	Донець Л., Ващенко Н. [8, с. 51]	«являє собою обмежену сукупність взаємозалежних елементів, що забезпечують безпеку підприємства і досягнення ним цілей бізнесу»
2009	Іванюта Т., Заїчковський А. [11, с. 25]	«обмежена множина взаємопов'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства та досягнення ним цілей бізнесу»
2010–2020 рр.		
2010	Кириченко О. (ред.) [20, с. 42]	«взаємопов'язана сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз»
2012	Мігус І., Худолий Л., Денисенко М., Міхно С. [15, с. 22]	«сукупність взаємопов'язаних елементів, які дозволяють здійснювати управління діяльністю акціонерного товариства шляхом мінімізації впливу на нього внутрішніх і зовнішніх загроз та досягнення ним поставленої стратегічної мети»
2012	Отенко І., Іващенко Г., Воронков Д. [16, с. 36]	«це структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальних здатностей протистояти їм в майбутньому»

1		2
2013	Пригунов П. [18, с. 107]	«організаційна підсистема підприємства, що складається з сукупності організаційних, управлінських, технічних, правових і інших заходів, сукупності сил і засобів, направлених на забезпечення безпеки підприємства, захисту законних інтересів його керівництва й інвесторів, сприяння забезпеченню стійкого розвитку підприємства»
2020 р. – до теперішнього часу		
2019	Притис В., Гавловська Н., Рудніченко Є. [19, с. 26]	«сукупність взаємопов'язаних елементів, що взаємодіють з внутрішнім та зовнішнім середовищем функціонування суб'єктів господарювання, і забезпечують захищеність усіх сфер, напрямів його діяльності та інтересів від реальних і потенційних небезпек, загроз, ризиків»
2022	Марченко О. [14, с. 71]	«це комплекс взаємопов'язаних структурних елементів та заходів, що у сукупності забезпечують досягнення стратегічних та тактичних цілей економічної безпеки підприємства та його здатність прогнозувати, попереджати та долати негативні наслідки дестабілізуючого впливу зовнішніх та внутрішніх загроз та ризиків бізнесу у поточному та довгостроковому періодах»

*систематизовано автором на підставі опрацювання літературних джерел

Еволюцію підходів до розуміння СЕБП та особливості її функціонування представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Еволюція підходів до розуміння СЕБП*

Період	Назва підходу	Сутність підходу	Фокус СЕБП	Реалізація на підприємствах
1990–2000 рр.	Захисний підхід	Наявні окремі елементи СЕБП. Орієнтація СЕБП – фізичні активи підприємства та реакція на зовнішні загрози та ризики	Протидія загрозам та ризикам, захист ресурсів, мінімізація втрат підприємства	Створення служб безпеки (переважно силовий захист), уникнення ризикових ринків. СЕБП функціонувала переважно реактивно
2000–2010 рр.	Ресурсно-функціональний підхід	СЕБП функціонує як сукупність взаємопов'язаних підрозділів в межах підприємства. Орієнтація СЕБП – збереження ресурсів підприємства	Збереження капіталу, ефективне використання ресурсів, стабільне фінансування діяльності підприємства	Аудит використання ресурсів, контроль витрат, формування резервних фондів. Початок формалізації функцій СЕБП
2010–2020 рр.	Системний ризико-орієнтований підхід	СЕБП функціонує як інтегрована управлінська система. Орієнтація СЕБП – управління ризиками у всіх напрямках діяльності підприємства	Комплексне управління ризиками, інтеграція безпеки у всі підсистеми, забезпечення стратегічної стійкості підприємства	Впровадження систем моніторингу ризиків, розробка антикризових стратегій, створення спеціалізованих підрозділів СЕБП
2020 р. – до теперішнього часу	Адаптивно-інноваційний підхід	СЕБП функціонує як динамічна, гнучка система, що здатна оперативного реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Орієнтація СЕБП – швидке реагування на кіберзагрози, зміни середовища, інноваційні виклики	Інтеграція економічної безпеки у всі підсистеми підприємства, цифровізація процесів забезпечення безпеки, комплексна протидія загрозам та ризикам	Використання цифрових інструментів, формування інтегрованих команд, інтеграція ESG-підходів (екологічних, соціальних та управлінських) у стратегію, операційну діяльність і систему управління підприємства

*сформовано автором на підставі аналізу табл. 2

Дані табл. 2 та табл. 3 дозволяють зробити наступні висновки, зокрема до 2000 р. поняття «система економічної безпеки підприємства» не було чітко виокремлено та сформульовано в українській науці. Проте в цей період сформувалися передумови сучасної безпекології, які трансформувалися та сформували уявлення про СЕБП. Таким чином, СЕБП в Україні не функціонувала, як усвідомлена окрема система в сучасному її розумінні, хоча були наявні окремі її складові, що були обмежені за функціоналом. Отже, до 2000 р. не можливо комплексно проаналізувати СЕБП, виокремити її чіткий фокус управління та особливості реалізації на вітчизняних підприємствах.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Протягом часу СЕБП еволюціонувала від реактивної (простої) форми до проактивної, і відповідала умовам бізнес-середовища, яке з плином часу ускладнюється, стає більш турбулентним та характеризується поглибленням кризових явищ. Також, із розвитком СЕБП трансформувалися і об'єкти захисту – від базових матеріальних активів до більш широкого спектра стратегічно важливих об'єктів. З часом відбувалося усвідомлення важливості забезпечення економічної безпеки підприємства, як запоруки його стратегічного розвитку. Фокус СЕБП, також, ускладнювався від звичайного фізичного захисту, мінімізації витрат до комплексного управління ризиками, розробки захисних адаптаційних механізмів, технологічної модернізації, стійкого розвитку підприємства тощо. Отже, сучасна СЕБП – це повноцінна управлінська система, що

ґрунтується на інтеграції стратегічного управління, ризик-менеджменту, гнучкого підходу, цифрових технологій тощо. Вона не просто реактивно реагує на наявні загрози та ризики, а передбачає їх, трансформуючи у управлінські рішення, що сприятимуть розвитку бізнесу і потребує подальших досліджень.

Література

1. Асамоах-Черемех Д., Рудніченко Є. Підходи до сутнісного наповнення категорії «економічна безпека підприємства». *Development Service Industry Management*. 2023. №3. С. 47-55.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія. Київ : Фенікс, 1999. 338 с.
3. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів: Львівська комерційна академія, 2012. 386 с.
4. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ : Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. 48 с.
5. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.01 – «Економіка, організація і управління підприємствами». Київ : Київський нац. ун-т технологій та дизайну, 2006. 16 с.
6. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі. Актуальні проблеми економіки. 2004. №7 (37). С. 143-153.
7. Дикань В. Л., Назаренко І. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємства : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2010. 142 с.
8. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2008. 240 с.
9. Економіка підприємства : підручник / заг. ред. С. Ф. Покропивний. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.
10. Заячківська О. В. Управління економічною безпекою підприємства: сутність, принципи, проблеми. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. 2022. № 4(100). С. 15-23.
11. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 256 с.
12. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. Київ : Атіка, 2005. 432 с.
13. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. *Економіка України*. 1998. № 10. С. 48-51.
14. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : Право, 2022. 246 с.
15. Мігус І. П., Худолій Л. М., Денисенко М. П., Міхно С. П. Корпоративне управління в системі економічної безпеки акціонерних товариств України: монографія. Черкаси : ТОВ «Маклаут», 2012. 274 с.
16. Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ, 2012. 262 с.
17. Пономаренко А. І. Система економічної безпеки фірми. Шлях України до економічної безпеки : матер. наук.-практ. конф. м. Харків, 14 квітня 2006 р. Харків, 2006. 302 с.
18. Пригунов П. Я. Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. *Європейські перспективи*. 2013. № 11. С. 103-108.
19. Притис В. І., Гавловська Н. І., Рудніченко Є. М. Дослідження базових категорій безпекоорієнтованого підходу в управлінні підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. №2. С. 23-30.
20. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / заг. ред. Кириченко О.А. Київ : ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. 412 с.
21. Федоренко Р. М. Система управління ресурсами як основа забезпечення економічної безпеки. *Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матер. наук.-практ. конф. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. С. 224-229.*
22. Havlovska N., Matiukh S., Mykhalchyshyna L., Stavskaya Y., Rudnichenko Y., Prytys V. Innovative Approach to Assessing Safety Culture in Enterprise Personnel Management System. *TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics*. 2022. Vol. 11(3). P.1083-1092.
23. Samborska O., Rudnichenko Y., Havlovska N., Matiukh S., Nazarchuk T., Harbusiuk V. Assessment of Negative Impact of Operating Environment of the Enterprise on Business Processes and Economic Security. *TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics*. 2024. Vol. 13(2). P. 1345-1351.

References

1. Asamoakh-Cheremekh D., Rudnichenko Ye. Pidkhydy do sutnisnoho napovnennia katehorii «ekonomichna bezpeka pidpriyemstva». *Development Service Industry Management*. 2023. №3. S. 47-55.
2. Baranovskyi O. I. Finansova bezpeka : monohrafiia. Kyiv : Feniks, 1999. 338 s.
3. Vasylytsiv T.H., Voloshyn V.I., Boikevych O.R., Karkavchuk V.V. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriyemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia. Lviv: Lvivska komertsiiina akademiia, 2012. 386 s.

-
4. Vlasiuk O. S. Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku. Kyiv : Nats. in-t problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi nats. bezpeky i oborony Ukrainy, 2008. 48 s.
 5. Horiacheva K. S. Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : 08.06.01 – «Ekonomika, orhanizatsiia i upravlinnia pidpriemstvamy». Kyiv : Kyivskiy nats. un-t tekhnolohii ta dyzainu, 2006. 16 s.
 6. Datskiv R. M. Ekonomichna bezpeka u hlobalnomu vymiri. Aktualni problemy ekonomiky. 2004. №7 (37). S. 143-153.
 - 7.
 8. Dykan V. L., Nazarenko I. L. Kompleksna metodyka vyznachennia rinvnia ekonomichnoi bezpeky, otsinky ryzykiv ta ymovimosti bankrutstva pidpriemstva : monohrafiia. Kharkiv : UkrDAZT, 2010. 142 s.
 9. Donets L. I., Vashchenko N. V. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navchalnyi posibnyk. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury. 2008. 240 s.
 10. Ekonomika pidpriemstva : pidruchnyk / zah. red. S. F. Pokropyvnyi. Kyiv : KNEU, 2001. 528 s.
 11. Zaiachkivska O. V. Upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva: sutnist, pryntsyipy, problemy. Bulletin National University of Water and Environmental Engineering. 2022. № 4(100). S. 15-23.
 12. Ivaniuta T. M., Zaichkovskiy A. O. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2009. 256 s.
 13. Kamlyk M. I. Ekonomichna bezpeka pidpriemnytskoi diialnosti. Ekonomiko-pravovyi aspekt : navch. posib. Kyiv : Atika, 2005. 432 s.
 14. Kovalov D., Sukhorukova T. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva. Ekonomika Ukrainy. 1998. № 10. S. 48-51.
 15. Marchenko O. S. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva : navchalnyi posibnyk. Kharkiv : Pravo, 2022. 246 s.
 16. Mihus I. P., Khudolii L. M., Denysenko M. P., Mikhno S. P. Korporatyvne upravlinnia v systemi ekonomichnoi bezpeky aktsionermykh tovarystv Ukrainy: monohrafiia. Cherkasy : TOV «Maklout», 2012. 274 s.
 17. Otenko I. P., Ivashchenko H. A., Voronkov D. K. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navchalnyi posibnyk. Kharkiv: KhNEU, 2012. 262 s.
 18. Ponomarenko A. I. Systema ekonomichnoi bezpeky firmy. Shliakh Ukrainy do ekonomichnoi bezpeky : mater. nauk.-prakt. konf. m. Kharkiv, 14 kvitnia 2006 r. Kharkiv, 2006. 302 s.
 19. Pryhunov P. Ya. Osoblyvosti vykorystannia suchasnykh kontseptsii upravlinnia v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. Yevropeiskii perspektyvy. 2013. № 11. S. 103-108.
 20. Prytys V. I., Havlovska N. I., Rudnichenko Ye. M. Doslidzhennia bazovykh katehorii bezpekoorientovanoho pidkhotu v upravlinni pidpriemstvamy. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2019. №2. S. 23-30.
 21. Problemy upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu subiektiv hospodariuvannia : monohrafiia / zah. red. Kyrychenko O.A. Kyiv : IMB Universytetu ekonomiky ta prava «KROK», 2010. 412 s.
 22. Fedorenko R. M. Systema upravlinnia resursamy yak osnova zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky. Nederzhavna systema bezpeky pidpriemnytstva yak subiekt natsionalnoi bezpeky Ukrainy : zb. mater. nauk.-prakt. konf. Kyiv : Vyd-vo Yevrop. un-tu, 2003. S. 224-229.
 23. Havlovska N., Matiukh S., Mykhalchyshyna L., Stavskaya Y., Rudnichenko Y., Prytys V. Innovative Approach to Assessing Safety Culture in Enterprise Personnel Management System. TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics. 2022. Vol. 11(3). P.1083-1092.
 24. Samborska O., Rudnichenko Y., Havlovska N., Matiukh S., Nazarchuk T., Harbusiuk V. Assessment of Negative Impact of Operating Environment of the Enterprise on Business Processes and Economic Security. TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics. 2024. Vol. 13(2). P. 1345-1351.